

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący)
SSN Małgorzata Gierszon (sprawozdawca)
SSN Marek Pietruszyński

w sprawie **P. P.**

skazanej za czyn z art. 286 §1 k.k. i in.,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.
w dniu 25 września 2025 r. kasacji Prokuratora Generalnego
od wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w Gorlicach
z dnia 9 września 2022 r., sygn. akt II K 294/22,

**uchyla zaskarżony wyrok w części dotyczącej rozstrzygnięcia
zawartego w pkt II jego sentencji.**

[J.J.]

Małgorzata Gierszon

Tomasz Artymiuk

Marek Pietruszyński

UZASADNIENIE

P. P. została oskarżona o to, że: w dniu 14 sierpnia 2020 roku w P. 1, woj.
[...] w celu osiągnięcia korzyści majątkowej doprowadziła Ł. Bank Spółdzielczy w

Ł. do niekorzystnego rozporządzenia mieniem w kwocie 4 000 zł za pomocą wprowadzenia w błąd pracownika tego banku co do zamiaru i możliwości spłaty zaciągniętej pożyczki, a także wysokości wynagrodzenia i miejsca zatrudnienia w ten sposób, że posłużyła się nierzetelnym dokumentem w postaci pisemnego oświadczenia z dnia 14 sierpnia 2020 roku wskazującego na zatrudnienie jej w F. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony z wynagrodzeniem miesięcznym wynoszącym 2 400 zł netto, który to dokument dotyczył okoliczności o istotnym znaczeniu dla uzyskania tego wsparcia finansowego, a P. P. nie była wówczas zatrudniona w tym przedsiębiorstwie, tj. o popełnienie czynu z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k.

Sąd Rejonowy w Gorlicach w dniu 9 września 2022 roku, sygn. akt II K 294/22, wyrokiem nakazowym uznał oskarżoną P. P. uznał za winną popełnienia zarzucanego jej czynu, stanowiącego przestępstwo z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i za to, na mocy art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 37a § 1 k.k. skazał ją na karę grzywny w wysokości 100 stawek dziennych, ustalając wysokość stawki dziennej na kwotę 10 zł. Na mocy art. 46 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonej P. P. obowiązek naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz Ł. Banku Spółdzielczego w Ł. kwoty 4 000 zł;

Wobec niewniesienia sprzeciwu przez strony, powyższy wyrok nakazowy uprawomocnił się w dniu 24 września 2022 r.

Został zaś zaskarżony kasacją przez Prokuratora Generalnego w części dotyczącej rozstrzygnięcia zawartego w pkt II jego sentencji w zakresie nałożenia obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, na korzyść oskarżonej P. P. . Skarżący zarzucił temu orzeczeniu:

1. rażące i mające istotny wpływ na treść wyroku naruszenie przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 415 § 1 k.p.k., polegające na orzeczeniu wobec oskarżonej P. P. obowiązku naprawienia szkody poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego Ł. Banku Spółdzielczego w Ł. kwoty 4 000 zł, podczas gdy o roszczeniu wynikającym z popełnienia przestępstwa przypisanego oskarżonej, orzeczono już nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Rejonowy w Gorlicach w dniu 21 kwietnia 2021 roku sygn. akt I Nc 272/21. prawomocnym

od dnia 22 maja 2021 roku, co wyłączało możliwość nałożenia obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu karnym, z uwagi na zakaz rozstrzygania w różnych postępowaniach o tej samej szkodzie i kumulowania tytułów egzekucyjnych.

W związku z tym zarzutem, wniósł o uchylenie wyroku nakazowego w zaskarżonej części.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna i jako taka podlega uwzględnieniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Zaskarżony wyrok jest wadliwy w części dotyczącej orzeczonego z mocy art. 46 § 1 k.k. środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego, gdyż zapadł z rażącym naruszeniem przepisu art. 415 § 1 zdanie 2 k.p.k. W przepisie tym ustawodawca wprowadził klauzulę zakazującą orzekania w procesie karnym obowiązku naprawienia szkody, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę lub nawiązki, na rzecz pokrzywdzonego, jeżeli roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono. Regulacja ta przewiduje więc kategorię (bezwzględny) zakaz rozstrzygania w różnych postępowaniach o tym samym roszczeniu wynikającym z przestępstwa i w konsekwencji kumulowania tytułów egzekucyjnych wynikających z różnych orzeczeń. Jeżeli zatem roszczenie wynikające z popełnienia przestępstwa jest przedmiotem innego postępowania, albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono, to nie jest możliwe orzekanie o obowiązku naprawienia szkody i to niezależnie od tego, czy zasądzone w postępowaniu cywilnym roszczenie zostało wyegzekwowane (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 kwietnia 2025 roku, sygn. akt I KK 312/24, LEX nr 3862985, z dnia 23 stycznia 2025 roku, sygn. akt V KK 316/24, LEX nr 3820072, z dnia 20 listopada 2024 roku, sygn. akt I KK 280/24, LEX nr 3781466, z dnia 17 października 2024 roku, sygn. akt II KK 50/24, LEX nr 3773974, z dnia 16 stycznia 2018 roku, sygn. IV KK 234/17, OSNKW 2018/4/32. LEX nr 2439130, Biul. SN 2018/4/13).

Tymczasem Sąd Rejonowy nakładając na oskarżoną P. P. obowiązek naprawienia szkody na rzecz pokrzywdzonego podmiotu, tj. Ł. Banku Spółdzielczego naruszył klauzulę antykumulacyjną zawartą w przepisie art. 415 § 1 zd. 2 k.p.k.

Z akt sprawy wynika, że Ł. Bank Spółdzielczy w Ł. w dniu 16 kwietnia 2021

roku wystąpił przeciwko P. P. z powództwem o zapłatę kwoty 3 514, 93 zł wraz z odsetkami. Źródłem dochodzonego roszczenia była zawarta w dniu 14 sierpnia 2020 roku między Ł. Bankiem Spółdzielczym, a P. P. umowa pożyczki kwoty 4 000 zł. Sąd Rejonowy w Gorlicach w dniu 21 kwietnia 2021 roku w sprawie o sygn. akt I Nc 272/21 wydał nakaz zapłaty, nakazując P. P. , aby zapłaciła powodowi Ł. Bankowi Spółdzielczemu kwotę 3 514,93 zł z ustawowymi odsetkami (k.36). Powyższy nakaz zapłaty uprawomocnił się w dniu 22 maja 2021 roku, klauzulę wykonalności nadano mu w dniu 7 czerwca 2021 roku, a następnie wszczęto postępowanie egzekucyjne (k. 32-52).

Powyższe, prawomocne orzeczenie sądowe dotyczyło zatem w całości roszczenia pochodzącego z tego samego zdarzenia faktycznego, tj. zawartej przez P. P. w dniu 14 sierpnia 2020 roku z Ł. Bankiem Spółdzielczym w Ł. umowy pożyczki, uzyskanej za pomocą oszukańczych zabiegów, co pozwala na przyjęcie, iż wystąpiła niezbędna dla zastosowania przepisu art. 415 § 1 k.p.k. tożsamość podmiotowa i przedmiotowa roszczeń. O tożsamości roszczenia zasądzonego w postępowaniu cywilnym i w postępowaniu karnym przesądza fakt, że wynikają one z tego samego zdarzenia faktycznego (historycznego) i dotyczą tej samej szkody, będącej następstwem popełnionego przestępstwa i równocześnie - jak w realiach tej sprawy - niewykonania przez oskarżoną wiążącej ją z pokrzywdzonym umowy. Nie ulega wątpliwości, iż w wypadku, gdy orzeczenie sądu cywilnego wydane zostało na rzecz pokrzywdzonego bezpośrednio przeciwko sprawcy przestępstwa, zaistnieje tożsamość osoby zobowiązanej do wykonania roszczenia cywilno - prawnego i roszczenia wynikającego z przestępstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 stycznia 2018 roku, sygn. IV KK 234/17, OSNKW 2018/4/32; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2015 roku, sygn. IV KK 414/14, LEX nr 1666905; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 2014 roku, sygn. V KK 333/14, LEX nr 1567491; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 kwietnia 2009 roku, sygn. III KK 68/09, LEX nr 503184; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 grudnia 2008 roku, sygn. III KK 343/08. LEX nr 477886).

Zobowiązanie w wyroku karnym oskarżonej P. P. do naprawienia szkody na rzecz Ł. Banku Spółdzielczego w Ł. doprowadziło *de facto* do zdublowania tytułów egzekucyjnych w sytuacji, gdy celem klauzuli antykumulacyjnej zawartej w art. 415 §

1 k.p.k. jest właśnie zapobieganie takiej sytuacji, umożliwiającej pokrzywdzonemu dochodzenie tego samego roszczenia.

Zauważyć nadto należy, że w dniu 11 października 2021 roku P. P. wpłaciła bezpośrednio do Ł. Banku Spółdzielczego kwotę 500 zł (k. 51). Zatem orzeczona w ramach nałożonego przez Sąd obowiązku kompensacyjnego z art. 46 § 1 k.k. kwota przekracza także wysokość szkody istniejącej w chwili orzekania. „Naprawienie szkody, o którym mowa w art. 46 § 1 k.k. to w szczególności wyrównanie straty, którą poniósł pokrzywdzony. Sąd kamy musi uwzględnić w chwili wyrokowania rozmiary pokrytej już szkody, w szczególności wartość uprzednio odzyskanego w stanie niepogorszonym mienia” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 marca 2011 roku, sygn. III KK 392/10, LEX nr 794161).

Reasumując stwierdzić należy, że orzeczenie wobec oskarżonej P. P. obowiązku naprawienia szkody wynikającej z popełnienia przestępstwa nastąpiło pomimo wystąpienia przesłanki uzasadniającej zastosowanie klauzuli antykumulacyjnej określonej w art. 415 § 1 k.p.k., tj. o roszczeniu wynikającym z popełnionego przestępstwa prawomocnie orzeczono.

Skarżący zwrócił również uwagę, że orzeczenie środka kompensacyjnego związane było w niniejszej sprawie z zastosowaniem przez Sąd Rejonowy w Gorlicach art. 37a § 1 k.k., którego treść następnie ulega zmianie. Przepis ten umożliwił orzeczenie kary wolnościowej w miejsce kary pozbawienia wolności przewidzianej w art. 286 § 1 k.k.

Przepis ten w brzmieniu obowiązującym zarówno w dacie popełnienia przez oskarżoną czynu w dniu 14 sierpnia 2020 roku, jak i w dacie orzekania Sądu Rejonowego w Gorlicach w dniu 9 września 2022 roku, tj. od dnia 24 czerwca 2020 roku do dnia 30 września 2023 roku, stanowił o konieczności orzeczenia obok kary wolnościowej jednego z alternatywnych środków: środka karnego, środka kompensacyjnego lub przepadku. Tym samym, orzeczenie obowiązku naprawienia szkody czyniło zadość wymogom wynikającym z tego przepisu.

Wprawdzie art. 37a § 1 k.k. z dniem 1 października 2023 roku uległ zmianie. Obecnie nie stanowi on już o obligatoryjnym orzeczeniu środka karnego, środka kompensacyjnego, przepadku. Mając jednak na uwadze odmienne uregulowania ustawodawcy, poprzez podwyższenie dolnych granic kar wolnościowych możliwych

do orzeczenia przy zastosowaniu tej normy prawnej, za względniejszy dla sprawcy uznać należy przepis w brzmieniu obowiązującym poprzednio (tak Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 8 maja 2024 roku, sygn. akt V KK 77/24; z dnia 16 kwietnia 2024 roku, sygn. akt V KK 48/24; z dnia 27 marca 2024 roku, sygn. akt V KK 55/24; orzeczenia niewystępujące w bazie orzeczeń Sądu Najwyższego).

Uchylenie wyroku w zaskarżonej niniejszą kasacją części, dotyczącej orzeczonego środka kompensacyjnego w postaci obowiązku naprawienia szkody, spowoduje niezgodność orzeczenia z przepisem prawa materialnego, tj. art. 37a § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym poprzednio (orzeczona zamienna kara wolnościowa nie będzie wzmocniona przynajmniej jednym z wymienionych alternatywnie środków: środkiem karnym, środkiem kompensacyjnym lub przepadkiem). Pomimo tego, w związku z upływem określonego w art. 524 § 3 k.p.k. terminu do wniesienia kasacji na niekorzyść oskarżonej P. P. , nie jest możliwe takie zaskarżenie tego wyroku.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji.

[J.J.]

[a.ł.]

Małgorzata Gierszon

Tomasz Artymiuk

Marek Pietruszyński